

О. В. ПРОНІНА

Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0002-4894-1825

М. П. БЕГАН

Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0003-2471-9100

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В Україні з кожним роком все більше починають приділяти уваги проблемам земельних відносин, невід'ємною важливою складовою яких є сільськогосподарське та природоохоронне землекористування. Адже ефективне використання земель забезпечить безпеку та незалежність країни й загалом – суспільний добробут. В статті розглядаються проблемні питання землекористування, на які вплинули військові дії з боку країни агресора Росії спочатку у 2014 році і зараз. Оскільки специфічність використання земельних ресурсів полягає в тому, що вона відіграє роль – території країни, головної державоутворюючої складової (національна безпека); всезагального просторового базису, що постійно підтримується за рахунок певного співвідношення категорій земель і типів землекористування (просторова); головного засобу виробництва в сільському і лісовому господарстві (продовольча); основного компонента природи (екологічна); джерело водних, мінеральних, лісових, рекреаційних та інших ресурсів (економічна безпека). Саме тому, у дослідженні авторами проаналізовано основні негативні чинники, які безпосередньо впливають на розвиток земельних відносин в Україні особливо у часи військового стану, про вплив на продовольчу безпеку взагалі.

У статті розглядаються можливі наслідки після деокупації тимчасово окупованих земель Донецької, Луганської, Херсонської та АР Крим. Також проаналізовано вплив агрохолдингів на продовольчу безпеку та вплив іноземних компаній, в тому числі російських підприємств та їх подальше існування після закінчення бойових дій. Установлюється, що для досягнення мети в даному контексті для України першочерговим стратегічним завданням державної політики національної безпеки є відновлення територіальної цілісності країни та сукупності демократичних інститутів на усій її території, збереження та відновлення до подальшого використання земельних ресурсів, консолідація української політичної нації, єдності усіх громадян України та усіх регіонів України, реінтеграція тимчасово окупованих територій після їх звільнення.

Ключові слова: національна безпека, земельні ресурси, землі сільськогосподарського призначення, військова агресія, агрохолдинги, продовольча безпека.

O. V. PRONINA

Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-4894-1825

M. P. BEHAN

Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0003-2471-9100

CONSERVATION OF LAND RESOURCES AS A COMPONENT OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

In Ukraine, every year more and more attention is being paid to the problems of land relations, an integral and important component of which is agricultural and nature conservation land use. After all, the effective use of land will ensure the security and independence of the country and, in general, public welfare. The article examines the problematic issues of land use, which were affected by the military actions of the aggressor country Russia, first in 2014 and now. Since the specificity of the use of land resources lies in the fact that it plays the role of the territory of the country, the main state-forming component (national security); universal spatial basis, which is constantly supported due to a certain ratio of land categories and types of land use (spatial); the main means of production in agriculture and forestry (food); the main component of nature (ecological); source of water, mineral, forest, recreational and other resources (economic security). That is why, in the study, the authors analyzed the main negative factors that directly affect the development of land relations in Ukraine, especially during the times of martial law, about the impact on food security in general. The article considers the possible consequences after the de-occupation of the temporarily occupied lands of Donetsk, Luhansk, Kherson and AR Crimea. The influence of agricultural holdings on food security and the influence of foreign companies, including Russian enterprises, and their continued existence after the end of hostilities are also analyzed. It is established that in order to achieve the goal in this context for Ukraine, the primary strategic task of the state policy of national security is the restoration of the territorial integrity of the country and the set of democratic institutions throughout its territory, the preservation and restoration of land resources for further use, the consolidation of the Ukrainian political nation, the unity of all citizens of Ukraine and all regions of Ukraine, reintegration of temporarily occupied territories after their liberation.

Key words: national security, land resources, agricultural lands, military aggression, agricultural holdings, food security.

Постановка проблеми

З урахуванням зростаючих сьогоденних загроз з боку Росії у всьому світі постають нові виклики міжнародній безпеці у сировинній, енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній, продовольчій та інших сферах. Міжнародний тероризм, загрози через поширення зброї масового ураження, незаконна анексія частини території України починаючи з 2014 року, конфлікти і кількість країн, які втягнуті в міжнародні конфлікти стають все більш інтенсивними, зачіпають все нові геополітичні регіони і держави. Водночас усе більш актуальними стають внутрішні виклики національній безпеці України. Насамперед це стосується наявності проблеми захоплення Росією частини території України, населених пунктів та земель сільськогосподарського призначення. У таких умовах проблема національної безпеки постає як надзвичайно актуальна, першочергова, що потребує свого державного і міжнародного вирішення. Ці питання, на наше глибоке переконання, потребують дальшого вивчення як на державному, так і на міжнародному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Більшість науковців розглядали продовольчу безпеку як складову забезпечення національної безпеки, не враховуючи той факт, що виробництво та реалізація продовольства можлива тільки при успішному та безпечному веденні сільського господарства у будь-якій країні. І проблема була більш важлива в тому, що у великій мірі результат вирощеної продукції та її якості були залежні від кліматичних умов. Ця проблема певною мірою розглядається різними галузями науки. Здебільшого ці дослідження (В. Бакуменка, В. Боклаг, А. Дегтяра, М. Латиніна, Т. Лозинської, А. Мерзляк, А. Л. Помаза-Пономаренко, Т. Титаренко та інших учених) присвячені певним проблемам формування державної політики використання та збереження земельних ресурсів України. Проте, враховуючи сьогоденну складну ситуацію в Україні та світі окремого системного розгляду потребують особливості функціонування та розвитку державної земельної політики як складової безпекової діяльності держави.

Формулювання мети дослідження

Метою статті є комплексне дослідження використання та збереження земельних ресурсів, в першу чергу сільськогосподарського призначення, а також відновлення земельних ресурсів країни в період військової агресії Росії як складової національної безпеки України.

Викладення основного матеріалу

Територія нашої держави відзначається значною багатоманітністю природних умов: від поліських ландшафтів – до південних степів; від неповторних Карпатських гір – до сонячного південного узбережжя Криму. Але земля завжди була, є і буде обмеженим ресурсом. Дбаючи про успішне майбутнє країни і її сталий розвиток, держава має проводити розумну та збалансовану політику щодо регулювання ринкових земельних відносин, забезпечувати ефективний перерозподіл земель як основного національного багатства, забезпечувати їх раціональне використання і охорону. Унікальний земельно-ресурсний потенціал України обумовлює її особливе місце серед інших європейських країн.

Соціальне та економічне благополуччя людини нерозривно пов'язано з земельними ресурсами, які відносяться до основного засобу виробництва у сільськогосподарському господарстві. Головне призначення цієї галузі економіки полягає у забезпеченні населення якісними продуктами харчування у достатній кількості, що, у свою чергу, формує продовольчу безпеку будь-якої країни та світу взагалі. Іноді сфера земельних відносин сприймається політичною елітою у престижно-популярних тонах, але значимість впливу їх на національну безпеку держави чомусь недооцінюється. Право власності на землю гарантується Конституцією. Головним обов'язком держави є забезпечення можливостей реалізації цього права, а також його захисту.

Військовий конфлікт у 2014 році став початком порушення прав землекористувачів та землевласників Донецької, Луганської областей та АР Крим. Можна зазначити, що російська агресія – анексія Криму та війна на сході України – призвела до глибоких змін у двосторонніх відносинах між державами:

- 1) зруйновано договірно-правову базу Києва і Москви;
- 2) знищено інституційні механізми міждержавних відносин;
- 3) унеможливлено контакти на вищому рівні, політико-дипломатичні відносини мають конфронтаційний характер;
- 4) Україна зазнала колосальних людських, територіальних та економічних втрат;
- 5) відбулося безпрецедентне згорання економічної співпраці;
- 6) виникло глибоке відчуження між народами України та Росії [5].

На нашу думку, а також багатьох науковців і політиків, прелюдією військового конфлікту в Криму стало підписання угод про продовження терміну оренди бази російського Чорноморського флоту в АР Крим в обмін на умовний перегляд угод про ціну постачання газу в Україну. 21 квітня 2010 р. у Харкові президент України В. Янукович і президент Російської Федерації Д. Медведєв підписали Угоду про продовження перебування російського Чорноморського флоту в Криму. Сторони подовжували дію Угоди між Україною і Російською Федерацією про статус та умови перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 28 травня 1997 р., Угоди між Україною і Російською Федерацією про параметри поділу Чорноморського флоту від 28 травня

1997 р. і Угоди між Урядом України та Урядом Російської Федерації про взаємні розрахунки, пов'язані з розподілом Чорноморського флоту та перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 28 травня 1997 р. на двадцять п'ять років з автоматичним подовженням на наступні п'ятирічні періоди, якщо жодна зі Сторін не повідомить письмово іншу Сторону про припинення їх дії не пізніше, ніж за один рік до завершення терміну дії (ст. 1).

Орендна плата за перебування Чорноморського флоту РФ на території України починаючи з 28 травня 2017 р. мала складатися з платежів Російської Федерації Україні в розмірі 100 млн дол. США на рік, а також з додаткових коштів, які отримувалися б за рахунок зниження з дати набрання чинності цією Угодою ціни в розмірі до 100 доларів США від встановленої чинним контрактом між НАК «Нафтогаз» України і ВАТ «Газпром», на кожну тисячу кубометрів газу, що постачався б в Україну, виходячи з пільгового погодженого обсягу поставок, передбаченого згаданим контрактом, за такою формулою: при ціні 333 долари США і вище за 1000 куб. газу зниження складало би 100 доларів США, при ціні нижче за 333 долари США зниження мало б скласти 30% від такої ціни. Ці додаткові кошти підлягали б обліку за підсумками кожного календарного року, протягом якого застосовувалися б зазначені зниження, зростаючим підсумком і визнавалося б як зобов'язання України, що погашалися б шляхом виконання положень статті 1 цієї Угоди.

У відносинах України і Росії виникла нова політико-ідеологічна реальність. Відтак стало зрозуміло, що потрібна нова оцінка та перегляд природи, ідеології і загалом інституційної системи відносин з РФ у ключових сферах (політика, безпека, економіка, енергетика, гуманітарна сфера тощо), з урахуванням того, що головною загрозою українській державності є нинішній правлячий режим РФ [1].

Наслідками збройного конфлікту на сході України, окрім людських втрат, стала значна шкода екологічним системам та природним ресурсам, в тому числі земельним ділянкам сільськогосподарського призначення. Ця шкода була завдана у результаті порушення міжнародних принципів та національного законодавства. Велика кількість земель не обробляється та знаходиться замінованою. Екологічна ситуація Донбасу, тривалий час перебуваючи у кризовому стані, в період воєнних дій набула ознак екологічної катастрофи.

Ще у 2015 р. еколог Катерина Норенко наголошувала, що за приблизними підрахунками кожна п'ята шахта на території АТО була підтоплена. Найбільшою загрозою, на її думку, є повне затоплення шахт, оскільки мінерали з гірських порід потраплятимуть з шахтних вод у ґрунтові, а потім – у поверхневі, через що на поверхні може утворитися токсичне високомінералізоване озеро. Всі ці мінерали потрапляють у ґрунт сільськогосподарських угідь, тим самим вносячи токсичні речовини в неї і роблячі ці землі непридатними для вирощування продукції.

Але це стало лише початком великої війни між двома державами. Україна до останнього намагалась врегулювати тимчасову анексію частини території держави дипломатичним шляхом, але Росія визначила по іншому. Військові дії, що розпочались 24 лютого цього року, продовжуються і досі. І хоча зрозуміло, що поразка Росії вже очевидна, військові дії продовжуються. Україна відстоює національні інтереси українського народу, які визначаються як «життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток» [4].

Як зазначає А.Б. Качинський [3], оскільки система забезпечення національної безпеки відображає дієвість механізмів управління загрозами або небезпеками у різних сферах діяльності українського суспільства, тому, на нашу думку, механізм національної безпеки країни повинен включати правові, організаційно-технічні та економічні методи забезпечення безпеки.

Необхідним є також формування концептуально нової моделі співіснування з путінською Росією, яка б відбивала нинішні реалії і перспективи двосторонніх відносин і враховувала позиції західних країн-партнерів і міжнародних організацій. Національна безпека, як відомо, функціонує через систему різноманітних відносин між особою та суспільством, між громадянином і державою, між суспільством і державою, між різними державами. Тому національна безпека – це стан внутрішніх і міждержавних відносин, який визначає ефективність системи державних, правових і суспільних гарантій прав та свобод людини та громадянина, базових цінностей та інтересів суспільства й суверенної держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, і функціонує за основними принципами забезпечення національної безпеки: пріоритет прав і свобод людини і громадянина; верховенство права; пріоритет договірних (мирних) засобів у розв'язанні конфліктів; своєчасність та адекватність заходів захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам; чітке розмежування повноважень та взаємодія органів державної влади в забезпеченні національної безпеки; демократичний цивільний контроль над воєнною організацією держави та іншими структурами в системі національної безпеки; використання в інтересах України міждержавних систем та механізмів міжнародної колективної безпеки.

Внаслідок війни пошкоджено майже 5% земельного фонду України, а це понад 2 млн. га. За різними оцінками, прями втрати активів в сільському господарстві України складають \$6 млрд, а загальні втрати – понад \$30 млрд. Як підкреслив міністр аграрної політики та продовольства України Микола Сольський, сьогодні аграрії стикаються з великою кількістю викликів – крім війни, на них тиснуть низькі ціни на зерно, складні погодні умови,

невизначеність щодо завтрашнього дня. Зараз фіксуються обсяг прямих і непрямих руйнувань, які спричинила війна: земельні ділянки, зернотокки, логістична системи, шляхи, морпорти, транспорт-перевізник тощо. В подальшому всі зафіксовані факти руйнувань та зібрані документи можуть використовуватися для відшкодування відповідних збитків як через звернення до міжнародних інстанцій (спеціально створений трибунал, Міжнародний кримінальний суд в Гаазі, Європейський суд з прав людини, інвестиційні арбітражі й ін.), так і через застосування внутрішніх програм та процедур в Україні (зокрема, звернення до суду). Вже зібрано інформацію про 213 пошкоджених об'єктів у 25 територіальних громадах. Переважна більшість з них стосується пошкоджених земельних ділянок. Постраждалих аграріїв закликають долучатися до збору доказової бази про воєнні злочини проти агропідприємств. Найбільша частка втрат - це втрати через знищення та пошкодження с/г техніки. Другою за розміром категорією є втрати через знищення та крадіжки виробленої продукції.

Мінагрополітики розпочало розробку методики визначення шкоди та збитків за втрати земельного фонду, які були завдані Україні внаслідок збройної агресії російської федерації. При розрахунку шкоди та збитків будуть враховуватись витрати на рекультивацию земель; збитки власникам (землекористувачам) земельних ділянок сільськогосподарського призначення; витрати на відновлення меліоративних площ; витрати на розмінування тощо.

Збитки визначатимуться за 15 напрямками:

- 1) людські втрати та пов'язані з ними соціальні витрати;
- 2) економічні втрати, пов'язані з людськими втратами;
- 3) військові втрати;
- 4) втрати, пов'язані з забезпеченням публічної безпеки і порядку, боротьби зі злочинністю, забезпеченням безпеки дорожнього руху;
- 5) втрати житлового фонду і об'єктів житлово-комунального господарства;
- 6) втрати земельного фонду;
- 7) втрати лісового фонду;
- 8) втрати надр;
- 9) втрати акваторії;
- 10) збитки, завдані природно-заповідному фонду;
- 11) втрати інфраструктури транспорту, телекомунікаційної мережі і зв'язку;
- 12) втрати енергетичної інфраструктури;
- 13) втрати культурної спадщини;
- 14) економічні втрати підприємств;
- 15) втрати установ та організацій.

Вже 20% природоохоронних територій України потерпіли від війни, в окупації залишаються 8 заповідників та 10 національних природних парків. Зруйноване докільля і виснаженні агресором природні ресурси – такими лишаються деокуповані території після їх звільнення. По деяким підрахункам, після деокупації Луганської області, на розмінування буде потрібно не менше 10 років. Відомо, що у зоні ризику опинилися 2,9 млн га Смарагдової мережі, території якої є значною частиною природоохоронної мережі Європи і яка охороняється у межах законодавства ЄС та Ради Європи. Також під загрозою знищення перебуває 16 об'єктів, які захищаються Рамарською конвенцією про водно-болотні угіддя, площею майже 600 тис. га. Ці території мають міжнародне значення, як середовища водоплавних птахів. Зазначено, що за вісім місяців повномасштабної війни з росією екології України було завдано збитків на один трильйон гривень (майже 36 млрд євро). Задokumentовано 2 тисячі випадків заподіяння шкоди довкіллю внаслідок війни.

У структурі власності угідь основна кількість земель перебуває у приватній власності, це близько 31 млн га, у державній та комунальній власності перебувають 10,4 млн га. При цьому близько третини землі, 32,7 млн га є під ріллею. Україна характеризується високим ступенем освоєння земельного фонду; на сільськогосподарські угіддя припадає 60% його площі. Характерною рисою структури сільськогосподарських угідь України є загальна висока питома вага розораних земель (80%), а в Кіровоградській, Вінницькій і Тернопільській областях він складає близько 90 %. Основу посівних площ України складають посіви зернових культур (56 %). Вони відіграють провідну роль у всіх областях України, особливо тих, що розташовані у степовій і лісостеповій зонах. За площею сільськогосподарських угідь Україна посідає одне з перших місць у світі. Найбільшу площу посівних земель займають посіви зернових культур, особливо озимої пшениці. Вирощування зернових культур має широтну зональність.

В умовах глобальних проблем людства постає завдання максимально раціонально та ефективно використовувати свій земельно-ресурсний потенціал, зокрема земель сільськогосподарського призначення як основної складової продовольчого забезпечення. Загалом вважається, що українські землі відносяться до одних із найбагатших у Європі, що у поєднанні з помірно континентальним кліматом зумовлює потенційно високий рівень сільськогосподарського виробництва. Так, за даними Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними» від 7 червня 2017 року № 413 [2].

Безперечно, одними із крупніших гравців сільськогосподарського ринку України є агрохолдинги. Їхню роль важко недооцінити, адже саме агрохолдинги дають левову частку ВВП країни, забезпечують робочими місцями та впливають на ціну продуктів харчування. 40% експорту країни – це сільгосппродукція, яка виробляється агрохолдингами та фермерськими підприємствами. Агрохолдинги України являються вертикально інтегрованими структурами в економічній системі країни. До складу цих підприємств належать два суб'єкти: материнська та дочірня компанії. Зазвичай, на материнську компанію лягають обов'язки по веденню зовнішніх економічних зв'язків, зокрема це закупівля посівного матеріалу, засобів захисту рослин, добрив та с/г техніки. А дочірні підприємства займаються операційним управлінням процесів безпосередньо на місцях.

До агрохолдингів України відносяться підприємства із земельним банком у понад 100 тис. га. Проте останнім часом тенденція змінилася і спостерігається зниження накопичення земельних ресурсів крупними агрокорпораціями. Натомість, значна увага направлена на ефективне вирощування сільськогосподарської продукції. Завдяки поліпшенню та оптимізації виробництва, використанню сучасних технологій, застосуванню агрохімічних добавок – вирощування та реалізація зерна є в рази ефективнішою ніж збільшення посівних площ. Саме тому сьогодні аграрії роблять акцент не на кількості, а на якості. Ще одним фактором оптимізації земельних питань являється управління, адже значно легше керувати територією, що компактно розташована, ніж розділена. Зараз підвищення урожайності, а з нею і прибутку залежить від ефективності діяльності. Отож, агрохолдинги України є одними із основних суб'єктів в економіці нашої держави. Саме від них залежать ціни на продукти харчування, вони є основними експортерами с/г продукції, формують ВВП країни, створюють нові робочі місця та впроваджують інновації у веденні сільського господарства та точного землеробства.

Серед найбільших агрохолдингів України в 100 найбільших входять 10 компаній з іноземним капіталом. По існуючій інформації вони контролюють порядку 3-4 млн. га сільськогосподарських земель України. Серед них більшість це підприємства країни агресора Росії. Можна зазначити, що це становить загальну небезпеку Україні у зв'язку з відкритим ринком земель сільськогосподарського призначення. Ці підприємства можуть намагатись через підставних осіб отримати ці землі у приватну власність. І тому, після закінчення військових дій, треба обов'язково вирішити це питання, щодо недопустимості передачі земель резидентам країни-агресора.

Окреме питання виникає у зв'язку з існуючою інформацією про наявність великої кількості сільськогосподарських земель у колаборантів та членів їх сімей. Наприклад, Група компаній родини Олексія Ковальова налічує 26 компаній, що входять до групи або мають зв'язок з нею. Серед фаворитів групи – сільське господарство. 46% юридичних осіб групи працюють на аграрному ринку. Навіть, незважаючи, що він був знищений, земля в Херсонській області повинна бути конфіскована і у членів його родини.

Довідка. Бізнес-інтереси групи сконцентровані на вирощуванні зернових і баштанних культур, овочів, а також розвитку «навколоземельних» бізнесів: надання майна в оренду, оптова торгівля, тощо. Дохід компаній, пов'язаних із родиною Ковальових, становить щонайменше 271 млн грн. Зазначемо, що раніше екснардеп (мандат призупинено) Олексій Ковальов зробив «колабораційний камінгаут» із Херсонщини, яка перебуває у окупації. За матеріалами ДБР щодо нього порушили кримінальне провадження за колабораційну діяльність, а Рух ЧЕСНО включив Ковальова до реєстру державних зрадників. У ролях бенефіціарів, засновників і керівників компаній групи родини народного депутата менеджера або раніше це робили троє родичів, що фігурують у декларації: Наталія Семенівна Ковальова (матір нардепа), Іван Кирилович Ковальов (батько нардепа), Юрій Іванович Ковальов (брат нардепа).

До групи належить або мають з нею ідентифікований діючий або історичний зв'язок 26 компаній, які досі можуть генерувати ризики національної безпеки та ділової співпраці. 7 компаній входять в групу. Це означає, що кінцевими бенефіціарними власниками цих компаній є екснардеп та члени його сім'ї. У 10 компаніях родичі Ковальова є уповноваженими особами. Ще у складі Ковальов чи члени його сім'ї раніше були кінцевими бенефіціарними власниками, засновниками або керівниками. Групу компаній ймовірного колаборанта цілком можна назвати аграрною. 12 юридичних осіб працюють у аграрному секторі та спеціалізуються на вирощуванні зернових і баштанних культур, а також овочів у Херсонській та Миколаївській областях.

У даному контексті для України першочерговим стратегічним завданням державної політики національної безпеки є відновлення територіальної цілісності країни та сукупності демократичних інститутів на усій її території, консолідація української політичної нації, формування єдності усіх громадян України та усіх регіонів України, реінтеграція тимчасово окупованих територій після їх звільнення. Основними типами конфліктів сьогодні є асиметричні та гібридні війни, які відбуваються між сильними та слабкими державами чи недержавними акторами. Збройний конфлікт, який відбувається зараз в Україні, ми можемо охарактеризувати як гібридно-асиметричну війну Російської Федерації проти України. Також можна зазначити, що крім того проти України ведеться також і мережево-центрична війна – війна, що зорієнтована на досягнення інформаційної переваги за допомогою об'єднання військових об'єктів у інформаційну мережу. Окрім суто класичних воєнних методів, Росія в рамках «гібридної війни» чи не вперше масштабно використовувала й концепцію «війни трьох кварталів». Суть даної концепції полягає в тому, що сучасний воїн має бути готовий в одному кварталі вести загальновійськовий бій, у другому – здійснювати поліцейські функції, в третьому – виконувати гуманітарні місії.

Варто враховувати й той факт, що агресія проти України з боку Росії ведеться не лише шляхом прямого збройного втручання, а й має кілька складових сучасних способів експансії. У зв'язку зі зростанням ролі інформаційної складової у збройній боротьбі в умовах глобалізації та появою інформаційного суспільства Україна перебуває також у стані інформаційної війни, коли мета протиборства досягається суто засобами інформаційної боротьби, тим самим, інформація як така у певному напрямі її використання стає своєрідним знаряддям досягнення політичних цілей, інформаційною зброєю. Для вирішення цих завдань у першу чергу необхідно створити ефективну інформаційну політику Української держави, спрямовану на постійну підтримку громадської думки про те, що окуповані території, зокрема АР Крим та Херсонська область, є невід'ємною складовою Української держави, а їх жителі – громадянами України.

У таких умовах проблема національної безпеки постає як надзвичайно актуальна, першочергова, що потребує свого суспільного і державного вирішення. Це, своєю чергою, зумовлює нагальну потребу напрацювання єдиної системи знань про національну безпеку на основі наукової методологічної бази, в тому числі визначення ефективних засобів державного управління сферою національної безпеки України. Насамперед, це стосується визначення та практичної реалізації адміністративно-правових засад публічного адміністрування у сфері національної безпеки України.

Висновки

У даному контексті для України першочерговим стратегічним завданням державної політики національної безпеки є відновлення територіальної цілісності країни та сукупності демократичних інститутів на усій її території, збереження та відновлення до подальшого використання земельних ресурсів, консолідація української політичної нації, єдності усіх громадян України та усіх регіонів України, реінтеграція тимчасово окупованих територій після їх звільнення. Об'єктивна дійсність вказує на невтішний висновок – ця війна для України та українського народу є не лише світоглядним протистоянням чи цивілізаційним зіткненням, а також і війною за право бути, боротьбою за існування у повному і вражаючому розумінні цих понять. Початок неоголошеної війни Російської Федерації проти України є неприхованою агресією проти суверенної, незалежної держави і демонстративним порушенням міжнародних норм. Цілком очевидно, що путінська Росія є не лише державою-агресором, а й державою-терористом, яка загрожує європейській та світовій безпеці. Політика національної безпеки в земельній сфері має бути спрямована на подолання загроз у сільськогосподарському виробництві, культури виробництва продукції, підтримка українського виробника, кредитування агропромислових виробництв, науковий підхід щодо впливу держави на національну безпеку у всіх сферах життя, на підтримку умов, спрямованих на зміцнення пропаганди українського виробництва.

Список використаної літератури

1. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990–2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення / Павло Гай-Нижник. – К.: «МП Леся», 2017. – 332 с.
2. Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 413. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250068882>.
3. Качинський А.Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: [моногр.] / А.Б. Качинський. – К.: НІСД, 2013. – 101 с.
4. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // zakon1.rada.gov.ua.
5. Перспективи українсько-російських відносин (Концептуальні підходи і практичні кроки) // Національна безпека і оборона. – 2015. – № 8–9. – С. 2.
6. Семенченко А.І. Механізм стратегічного управління забезпеченням національної безпеки у кризових та надзвичайних ситуаціях / А.І. Семенченко // Стратегічні пріоритети. – 2017. – № 1 (2). – С. 200–207.

References

1. Hai-Nyzhnyk P. P. Rosiia proty Ukrainy (1990–2016 rr.): vid polityky shantazhu i prymusu do viiny na pohlynannia ta sproby znyshchennia / Pavlo Hai-Nyzhnyk. – K.: «MP Lesia», 2017. – 332 s.
2. Deiki pytannia udoskonalennia upravlinnia v sferi vykorystannia ta okhorony zemel silskohospodarskoho pryznachennia derzhavnoi vlasnosti ta rozporiadzhennia nymy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 7 chervnia 2017 r. № 413. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250068882>.
3. Kachynskiy A. B. Indykatory natsionalnoi bezpeky: vyznachennia ta zastosuvannia yikh hranychnykh znachen: [monohr.] / A. B. Kachynskiy. – K.: NISD, 2013. – 101 s.
4. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR // zakon1.rada.gov.ua.
5. Perspektyvy ukrainsko-rosiiskyykh vidnosyn (Kontseptualni pidkhody i praktychni kroky) // Natsionalna bezpeka i obrona. – 2015. – № 8–9. – S. 2.
6. Semenchenko A. I. Mekhanizm stratehichnoho upravlinnia zabezpechenniam natsionalnoi bezpeky u kryzovykh ta nadzvychainykh sytuatsiakh / A. I. Semenchenko // Stratehichni priorytety. – 2017. – № 1 (2). – S. 200–207.